

Kale Neurketa<
>SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRA

**OÑATIKO
HIZKUNTZA-ERABILERAREN
KALE-NEURKETA, 2011
-EMAITZEN TXOSTENA-**

Andoainen, 2012-06-01ean

AURKIBIDEA

1	SARRERA	2
2	METODOLOGIA	3
2.1	Euskal Herriko hizkuntza-erabileraren kale-neurketaren metodologia	3
2.2	'Oñati 2011' neurketaren fitxa teknikoa	11
3	ERABILERA OÑATIN, 2011. URTEAN: EMAITZA OROKORRA	13
3.1	Hamar elkarrizketetatik sei baino gehixeago euskaraz Oñatin	13
3.2	Erabilerarena testuinguratzeko bi datu garrantzitsu: herritarren hizkuntza-gaitasuna eta hortik espero daitekeen erabilera maila	15
3.3	Euskararen erabilera Oñatin, hizkuntza-gaitasuna eta espero daitekeen erabilera aintzat hartuta	18
4	ERABILERAREN BILAKAERA OÑATIN (1989-2011)	20
4.1	Euskararen erabilerak gora egin du Oñatin azken 22 urteotan	20
4.2	Erabileraren eta ezagutzaren bilakaerak	22
5	HIZTUNEN EZAUGARRIEN ARABERAKO DATUAK	26
5.1	Sexuaren araberako emaitzak	26
5.2	Sexuaren araberako bilakaera	27
5.3	Adinaren araberako emaitzak	28
5.4	Adinaren araberako erabileraren bilakaera	31
5.5	Euskararen erabilera eta haurren presentzia	34
6	DATU NAGUSIEN IRAKURKETA (LABURPENA)	36

1 SARRERA

Euskararen egoera ona den edo txarra den, hobera doan edo okerrera doan galdetzen digutenean, askotan ez dugu jakiten nola erantzun, eta sarri erantzuna bera oso modu subjektiboan ematen dugu. Zentzu honetan, gero eta garrantzitsuagoa zaigu euskararen egoera eta bilakaera modu objektiboan baloratzeko aukera ematen diguten datuak izatea, eta datu horien artean bada bat herriko euskararen errealitatea adierazteko funtsezkoa dena: kalean euskara zenbat erabiltzen den, hain zuzen ere.

Badira beste hainbat datu (eroldako ezagutza datuak, ikastetxe eta euskaltegiak matrikulazio datuak...) herriko hizkuntza-egoera ezagutzeko balagarri direnak. Datu eta joera horiek guztiak, nonbait nabarmentzekotan, herriko kaleetan besteak beste ematen den eguneroko erabileran nabarmentzen dira. Kale-erabileraren neurketak, hortaz, errealitate horren berri ematen digu modu zuzen eta objektibo batean.

Kale-erabileraren datua funtsezkoa da herri mailan hizkuntza-errealitatea ezagutu edota planifikatu nahi duen edonorentzat. Euskararen aldeko sustapen-lan bat aurrera eramán ahal izateko baliabideak mugatuak izan ohi direnez, beharrezkoa zaigu premiarik larrienak zein diren ezagutzea, lehentasunak finkatzea, eta ondoren horietan eragiteko ekimenak martxan jartzea.

Neurketak, besteak beste, adin-talde bakoitzak kalean euskara zenbat erabiltzen duen esaten digu, eta horrek erraztu egiten digu ondoren lehentasunak non dauden erabakitzea. Gainera, kale-erabileraren neurketa maiztasun batekin eginez gero (urtero, bi urtez behin...), urtetik urtera gertatzen den bilakaera ezagutu ahal izango dugu, eta modu horretan herrian izaten diren hizkuntza-aldaketak gertutik jarraitu.

2 METODOLOGIA

2.1 Euskal Herriko hizkuntza-erabileraren kale-neurketaren metodologia

Oñatin egin dugun Hizkuntza-erabileraren Neurketaren oinarri metodologikoa Euskal Herri mailan egiten den neurketan garaturikoa da, baina kasu honetan herriko berezitasunetara egokituta.

Hizkuntza-erabileraren Euskal Herriko Kale-Neurketa 1989. urtean egin zen lehen aldiz, eta geroztik lau zapabost urtean behin errepikatu da: 1993an, 1997an, 2001ean, 2006an, eta 2011n. Euskal Herriko 5.000 biztanletik gorako herri guztietan eta hortik beherako batzuetan jasotzen dira datuak. Orotara 250.000 hiztunetik gora behatzen dira kalean hizketan.

Kale-neurketaren metodologia behaketa zuzena da; neurtzaileek herriko kaleetan zehar topatzen duten jendeak darabilen hizkuntza jasotzen dute, ezertxo ere galdetu gabe. Hala, hiztunek ez dakitenez behatuak direnik, neurtzaileek hiztunaren joera naturala jasotzen dute. Beraz, inkestaren bidez jasotako datuen subjektibotasuna saihesten da eta emaitza fidagarriagoak lortzen dira.

Landa-lana

Landa-lana burutzerakoan neurtu beharreko kaleak aurrez identifikatzen dira ibilbide bat (edo gehiago) zehaztuz. Horretarako irizpide nagusia herriko kalerik jendetsuenak biltzea da: plaza inguruak, parkeak, geltokiak, salerosketa kaleak, eta abar. Ibilbidearekin batera, neurketarako egunak eta orduak ere definitzen dira, eta hauen hautaketan gure helburua herriko biztanle guztiak (potentzialki behintzat) neurtu ahal izatea izaten da; alegia, hautatutako egun eta orduetan herritar guztiek izatea estatistikoki neurtuak izateko aukera.

Elkarrizketa-hizkuntza

Ezaugarri metodologikoen artean aipatu beharreko beste bat honakoa da: neurtzen duguna, norbanakoaren hizkuntza baino, taldeko elkarrizketa-hizkuntza dela. Kaleko erabileraz ari garela, elkarrizketak dira behatzen eta zenbatzen ditugunak, eta elkarrizketok beti dira bi lagun edo gehiagoren artekoak (ezinbestean). Ondorioz, talde batean elkarrizketa bat behatzen dugunean, une horretan hizketan ari denaren hizkuntza hartzen dugu kontuan talde osoarentzat, suposatuz une horretan hizkuntza horretan ari badira, beste batean ere horrela ari direla, eta aldi berean suposatuz taldeko hiztun hori izan beharrean beste bat balitz hizketan ari dena, neurtu dugun hizkuntza berean egingo lukeela.

Kale-erabileraren neurketa izanik, hiztun-talde bakoitza une labur batean baino ez dugu behatzen eta ondorioz metodologia honekin ezin dugu taldeko kide bakoitzaren jokaera ezagutu. Dena den, hau horrela egiteko oinarri metodologikoak sendoak dira. Kanean behatzen ditugun hiztun taldeek hizkuntza jokaera finkatua izaten dute eta hau oso gutxitan aldatzen da. Neurtzen ditugunak kasurik gehienetan lagunak, familia berekoak edota hurbilekoak izaten dira. Kasu hauetan, Euskal Herrian behatu ahal izan diren hizkuntza-ohituren arabera, erabakita egoten da —inkontzienteki bada ere— zein hizkuntzatan izango den elkarrizketa.

Euskara ez dakitenen kasuan erabaki hori automatikoa da (gaztelaniaz edo frantsesez, alegia). Eta dakitenen artean, pertsona bat ezagutu eta denbora gutxira finkatu ohi da berarekin zein hizkuntza erabili. Talde batean ere antzera gertatzen da: hiztun jakin batzuen artean hizkuntza jakin bat hautatzen da eta aurrerantzean hiztun horien arteko elkarrizketak kasurik gehien-gehienetan hizkuntza horretan izango dira. Jakin badakigu hizkuntza-ohiturak aldatu ere egiten direla baina aldaketa ez da “berez” edo modu erraz batean gertatzen, eta hain zuzen aldagaiztasun horrek, hiztun jakinen arteko hizkuntza-ohiturak, oro har, egonkor izatea dakar.

Fitxak

2011ko neurketa honetan erabilera datuak fitxa bakarrean jaso ditugu. Fitxa honen bidez, erabilera zenbatekoa den jakiteaz gain, ondorengo hiru aldagai hauek euskararen erabileran duten eragina neurtzeko aukera izan dugu: sexuaren eragina, haurren presentzia eta neurtzen dugun taldearen adin-osaketa. Neurraldi guztietan fitxa berdina erabili da.

Ikus ondoren fitxa horien irudiak:

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA

SOZIOLINGUISTIKA KLUSTERRAK
 T: 943 592 556
 klusterra@soziolinguistika.org

HERRIA: _____

IBILBIDEA: _____

EGUNA: _____ ORDUA: _____

NEURTZAILEAK: _____

	EUSKARA	GAZTEKERA FRANTZESA (par. EH)	BESTERIK	Haurrak	Gazteak	Helduak	Adinekoak	Haurrak hitz egiten	
				(2-14 urte)	(15-24 urte)	(24-64 urte)	(65-... urte)	BAI	EZ
01	☐	☐	☐					☐	☐
02	☐	☐	☐					☐	☐
03	☐	☐	☐					☐	☐
04	☐	☐	☐					☐	☐
05	☐	☐	☐					☐	☐
06	☐	☐	☐					☐	☐
07	☐	☐	☐					☐	☐
08	☐	☐	☐					☐	☐
09	☐	☐	☐					☐	☐
10	☐	☐	☐					☐	☐
11	☐	☐	☐					☐	☐
12	☐	☐	☐					☐	☐
13	☐	☐	☐					☐	☐
14	☐	☐	☐					☐	☐
15	☐	☐	☐					☐	☐
16	☐	☐	☐					☐	☐
17	☐	☐	☐					☐	☐
18	☐	☐	☐					☐	☐
19	☐	☐	☐					☐	☐
20	☐	☐	☐					☐	☐

Emakumezkoa
 Gizonezkoa

- 001 -

OHARRAK: _____

_____

_____

	EUSKARA	GAZTELERA FRANZESA (par EH)	BESTERIK	Haurrak (2-14 urte)		Gazteak (15-24 urte)		Helduak (24-64 urte)		Adinekoak (65-...urte)		Haurrak hitz egiten	
				Emakumezkoa	Gizonezkoa	Emakumezkoa	Gizonezkoa	Emakumezkoa	Gizonezkoa	Emakumezkoa	Gizonezkoa	BAI	EZ
21	☐	☐	☐									☐	☐
22	☐	☐	☐									☐	☐
23	☐	☐	☐									☐	☐
24	☐	☐	☐									☐	☐
25	☐	☐	☐									☐	☐
26	☐	☐	☐									☐	☐
27	☐	☐	☐									☐	☐
28	☐	☐	☐									☐	☐
29	☐	☐	☐									☐	☐
30	☐	☐	☐									☐	☐
31	☐	☐	☐									☐	☐
32	☐	☐	☐									☐	☐
33	☐	☐	☐									☐	☐
34	☐	☐	☐									☐	☐
35	☐	☐	☐									☐	☐
36	☐	☐	☐									☐	☐
37	☐	☐	☐									☐	☐
38	☐	☐	☐									☐	☐
39	☐	☐	☐									☐	☐
40	☐	☐	☐									☐	☐
41	☐	☐	☐									☐	☐
42	☐	☐	☐									☐	☐

Emakumezkoa   Gizonezkoa

Aipatutako aldagai horiek hizkuntza-erabileran suposatzen duten baldintzapenaren neurri bat atera dezakegu, esan bezala, hiztunen ezaugarriak jasotzeko aukera ematen digun fitxaren bidez.

“Oñatiarren” erabilera baino gehiago, Oñatiko kaleetako

Muga metodologikoak tarteko, ezin dugu erabateko ziurtasunez esan neurketa honetan jasotakoa Oñatiko biztanleen (Oñatiarren) erabilera denik. Horren ordez, zuzenagoa da esatea Oñatiko kaleetan jaso dugun erabilera

dela hemen aurkezten duguna. Izan ere, ezin dugu ziurtatu kalean neurtzen ditugun hiztun guztiak herrikoak direnik.

Bestalde, kale-erabileraren neurketa egitean neurtzen ditugun hiztunak ez dira beti berdinak, eta ezin dugu aurreikusi kalean noiz norekin topo egingo dugun. Ondorioz, jasotako datuak adierazgarriak izanik ere, aztergai dugun aldagaia —euskararen kale-erabilera, alegia— neurri txiki batean aldagarria da. Horregatik da, besteak beste, bereziki interesgarria maiztasun jakin batekin neurketak egin eta joera nagusiei erreparatzea. Edonola ere, erabilitako metodologiak bermea ematen digu neurketa bakoitzaren emaitzetatik zenbait ondorio orokor ateratzeko.

Adierazgarritasuna

Esan bezala hainbat aldagaik erabileran duen eragina aztertu dugu neurketan: adina, haurren presentzia, eta sexua, besteak beste. Neurraldi guztietan hiztunaren adina jaso dugu; baita hiztuna hurrekin dagoen ala ez eta hiztunaren sexua ere.

Emaitzak aztertzerakoan laginaren tamaina izango dugu kontuan, laginak gutxieneko kopuru bat bete beharko du aldagai horren eragina aztertu ahal izateko. Izan ere, aldagaia zenbat eta zehatzagoa izan, lagina txikiagoa izango da eta datuek adierazgarritasuna galduko dute. Esaterako, behatutako hiztunen adina taldeka banatzeko behar besteko lagina (neurtutako pertsona kopurua) izango dugu, baina adin-talde bakoitzean sexuaren araberako azterketa egiteko ez, aldagai bat zenbat eta gehiago deskonposatu, orduan eta lagin txikiagoa baitugu emaitzen irakurketa egiteko.

Oharrak

Eta atal honi amaiera emateko, ikus ondoren datu-bilketarako neurtzaileek eskura izan dituzten ohar-orriak:

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA

Zer neurtu behar da?

Kalean, eta soilik **kalean dabilen jendearen arteko hizkuntza erabilera**. Leku itxiak beraz (tabernak, dendak, kiroldegia, etxeak, lantegiak, garraioak, edonolako lokalak,...), neurketa honetatik kanpo geratuko dira.

Neurketa, ez inkesta

Kalean goazela jendeari ez zaio galdetu behar normalean zein hizkuntzatan hitz egiten duen edo une horretan zein hizkuntzatan ari den mintzatzen. **Ez galdetu, entzun** egin behar dugu eta entzuten dugun hizkuntza jaso, jendeari ezer esan gabe. Gure helburua kaleko hizkuntza-errealitatea bere horretan jasotzea da, ahalik eta modurik objektiboenan. Kalean doazenek ez dute jakin behar neurketa egiten ari garenik.

Neurtzaileak

Neurketa **bikoteka** egingo da. Pertsona bakar batek ere egin lezake, baina egoziagoa da neurtzaileak binaka aritzea. Izan ere,

- Errazagoa da. Batek jendeari entzun eta besteari zer apuntatu behar duen esan diezaiola.
- Biren artean askoz hobeto disimulatzen da, eta oso inportantea da saiatzea inor ez dadin konturatu neurketa egiten ari garela. Gainerakoan, jendearen jokabide naturalak alda daitezke; isilduz, hizkuntzaz aldatuz, haserretuz,...

Ibilbidea

Bikote bakoitzak **ibilbide jakin bat** izango du (koadernoaren atzealdean jaso da ibilbidearen mapa, kaleen izenak, neurketa egunak eta orduak). **Ibilbidea** herriko kalerik jendetsuenek osatuko dute, normalean erdiguneak (erdigunea zentzu zabalean ulertuta): erosketa-kaleak, poteo kaleak, haur jolas-lekuak, pasealeku eta parkeak, etab. **Ibilbideak** hasi eta bukatu leku berean egin beharko du, bikoteak behar bezainbat aldiz egin ahal izateko ibilbide hori, neurraldi bakoitzak irauten dituen bi ordu horietan.

Bikote bakoitza bere ibilbidean paseatzen ibiliko da. Ez dago arazorik noizbehinka eserlekuren batean eserita neurketa egiteko, eta batzuetan gainera, disimulatze beharrezkoa ere izango da. Baina eserita denbora gehiegi ematea ere ez da komeni. Izan ere, helburua neurketa ibilbide guztian zehar egitea da.

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA

Datuak nola jaso

Datuak orri berezietan jasoko dira (ikus beheko fitxa-orria). **Elkarrizketa bakoitza errenkada batean adieraziko da**, eta lau datu hartuko dira kontuan:

1. **Hizkuntza:** "Euskara", "gaztelera/frantsesa (Ipar EH)" eta "besterik" (beste hizkuntzak). Hego Euskal Herrian euskara edo gaztelera ez den beste hizkuntza bat entzuten badugu "besterik" zutabea adieraziko dugu. Eta gauza bera egingo dugu, Ipar Euskal Herrian euskara edo frantsesa ez diren beste hizkuntzekin.
2. **Adin taldea:** "Haurrak (2-14 urte bitartekoak)", "gazteak (15-24 urte)", "helduak (25-64 urte)" eta "adinekoak (65 urtetik gorakoak)". Jendeak zein adin izango duen sumatzea neurtzaileen egitekoa izango da, eta gutxi gorabehera egin beharrekoa da.
3. **Generoa:** Mintzakideen sexua jasoko dugu, "emakumezkoa" ala "gizonezkoa" den.
4. Azkenik, **haurrek hitz egiten dutela** jasoko dugu, hau da, elkarrizketa entzuten dugun unean 2-14 urte bitarteko haurrak hitzun aktiboak diren "bai" ala "ez".

Neurketa nola egiten den azaltzeko **HIRU ADIBIDE** jarriko ditugu:

- Bi haur (neska bat eta mutil bat) badoaz euskaraz hitz egiten (**01 elkarrizketa**):
  1. Euskaraz **laukian** "X" markatu.
  2. Haurren zutabea, emakumezkoen **laukian** "1" adierazi eta gizonezkoen **laukian** beste "1" adierazi.
  3. "Haurrak hitz egiten" zutabea "bai" **laukian** "X" markatu.
- Senar-emazteak gaztelera hitz egiten ari dira haien artean (Ipar Euskal Herrian frantsesez), 5 urteko alaba eta 16 urteko semea beraiekin doaz baina hitz egin gabe (**02 elkarrizketa**):
  1. Gaztelera **laukian** "X" markatu.
  2. Haurren zutabea emakumezkoen **laukian** "1" adierazi; gazteen zutabea gizonezkoen **laukian** "1"; eta helduen zutabea emakumezkoen **laukian** "1" eta gizonezkoen **laukian** beste "1" markatu.
  3. Haurrak hitz egiten zutabea "ez" **laukian** "X" seinalatu.
- Bost gazte, bi neska eta hiru mutil, gaztelera ari dira (**03 elkarrizketa**):
  1. Gaztelera **laukian** "X" markatu.
  2. Gazteen zutabea emakumezkoen **laukian** "2" eta gizonezkoen **laukian** "3" adierazi.
  3. Haurrak hitz egiten zutabea "ez" **laukian** "X" markatu.

HIZKUNTZA ERABILERAREN KALE NEURKETA

Oharrak:

- Azalpena merezi duen puntua da hau: **lau lagun elkarrekin doazenean normalean bat entzungo** dugu hizketan eta beste hirurak entzule izango dira (arreta gehiago edo gutxiago jarriaz, guri hori ez zaigu axola). Kasu horretan **guk fitxa-orrian lau lagun entzun ditugula jarriko dugu**.
- Neurketak irauten duen denboran **ahalik eta elkarrizketa** gehien entzungo ditugu, eta ahalik eta fitxa-orri gehien beteko ditugu.
- **Neurraldia hastean** fitxa-orri berri bat hasiko dugu, eta fitxaren goialdean agertzen diren datuak beteko ditugu neurraldiari dagokion ibilbidea, eguna eta ordua adieraziz.
- Ibilbidean zehar pertsona bera **neurraldi eta elkarrizketa berean** ez dugu behin baino gehiagotan neurtuko. Alegia, pertsona bera jende berearekin eta hizkuntza berean entzuten badugu, behin bakarrik jasoko dugu. **Aldiz, taldean partaideren bat aldatzen bada** (norbait etorri edo norbait joan) edo **taldeak hizkuntza aldatzen badu** (mintzakideak aldatu ez arren), hori gertaera ezberdina izango da, eta beraz, jaso egingo dugu.
- **Elkarrizketa elebidunetan** (batek euskaraz hitz egin eta besteak gaztelaraz erantzuten dutenean, edo alderantziz) bi aldiz jasoko dugu elkarrizketa, bata euskaraz eta bestea gaztelaraz. Ondoren bi elkarrizketak lotuko ditugu gezi batez. Ikus aurreko fitxa ereduaren 04 eta 05 elkarrizketak (Adibidea: bi agure hitz egiten ari dira, bata euskaraz ari da eta besteak gaztelaraz erantzuten dio).
- **Neurtzaileekin** hitz egiten dutenei ez zaie neurtuko.
- **Dudazko kasuak ez jaso**, hau da, entzundako hizkuntza zein den ziur ez dakigunean, jaso gabe utzi.
- **Inoiz ez dugu galderarik egingo, ez galdetu ezer**: ez zein adin duen, ez zein hizkuntza erabili ohi duen, ez une horretan zein hizkuntzatan ari den mintzatzen... Ez da ezer galdetu behar, ez baikara inkesta bat egiten ari; gurea behaketa bidezko neurketa denez, entzundakoa jaso behar dugu.
- Fitxa-orriaren atzealdean **oharrak** idazteko tarte dago, neurketan zehar gerta daitezkeen ezustekoak, neurtzaileen zalantzak edota bestelako informazio interesgarria jasotzeko.
- **Azken oharra**: Euskara gutxi entzutea gogorra izan arren, **beti egia jarri**. Ikurraketa hau **euskararen egoera ezagutzeko tresna oso garrantzitsua** da eta errealitatea egiazki nolakoa den jakitea interesatzen zaigu. Honetan, mesedez, zorrotzak izan.

2.2 'Oñati 2011' neurketaren fitxa teknikoa

Prozedurak

Aurreko puntuan, *Euskal Herriko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa* egiteko metodologia azaldu dugu zehatz-mehatz. Hor adierazitako xehetasun guztiak baliagarriak dira *Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketaren* berri emateko ere. Ez ditugu, hortaz, errepikatuko.

Ibilbideak

Arestian aurreratu dugun moduan, ibilbide bakoitzaren nondik norakoa zehazterakoan eta definitzerakoan, herriko kalerik jendetsuenak biltzea izan da irizpide nagusia: plaza inguruak, parkeak, geltokiak, salerosketa-kaleak, eta abar. Ibilbidearekin batera, neurketa egiteko egunak eta orduak ere zehaztu ditugu, eta horiek hautatzean, herriko biztanle guztiak (potentzialki, behintzat) neurtu ahal izatea izan da gure helburua; alegia, hautatutako egun eta orduetan herritar guztiek edukitzea neurtuak izateko aukera.

Irizpide horiekin, 2011ko *Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa* egiteko ibilbideak auzoka antolatu ditugu Oñatin:

- **1. San Lorentzo Olakua:** San Lorentzo eta Olakua auzoetako zerbitzuen arteko ibilbideak eta jendearen egonlekuak.
- **2. Errekalde.** Errekalde auzoari bira
- **3. Herri barrua.** Herri barrua: Kale Zaharretik -Agustinoen eliza paretik- Etxaluzeraino dagoen kaleartea, herriko plaza tartean dela.

Landa-lana

Landa-lanari dagokionez, 2011ko irailaren 22a eta urriaren 23a bitartean egin dugu, honako koadro honetan azaltzen diren neurraldi eta ordutegietan:

Lurraldea: Gipuzkoa			BIKOTE ZENBAKIA: 62	
Ibilbidea Non			Datak	Ordutegia
Oñati (San Lorentzo Olakua)				
Ibilbide-mota	BEREZIA	1. astea	Irailak 22, osteguna	12:00-13:00 eta 16:30-18:30
			Irailak 24, larunbata	11:00-13:00 eta 18:00-20:00
			Irailak 25, igandea	13:00-14:00 eta 18:00-20:00
Oñati (Errekalde)				
Ibilbide-mota	BEREZIA	2. astea	Urriak 6, osteguna	12:00-13:00 eta 16:30-18:30
			Urriak 8, larunbata	11:00-13:00 eta 18:00-20:00
			Urriak 9, igandea	13:00-14:00 eta 18:00-20:00
Oñati (Herri barrua)				
Ibilbide-mota	BEREZIA	3. astea	Urriak 20, osteguna	12:00-13:00 eta 16:30-18:30
			Urriak 22, larunbata	11:00-13:00 eta 18:00-20:00
			Urriak 23, igandea	13:00-14:00 eta 18:00-20:00
NEURKETA-ORDUAK:				27

Unibertsoa, lagina eta emaitzen adierazgarritasuna

UNIBERTSOA: Oñatiko kaleetan entzun daitezkeen elkarrizketak.

LAGINA: behaketa egin dugun bitartean, behatu ditugun 1.856 elkarrizketek eta horietan solaskide izan diren 5.440 herritarrek osatu dute lagina.

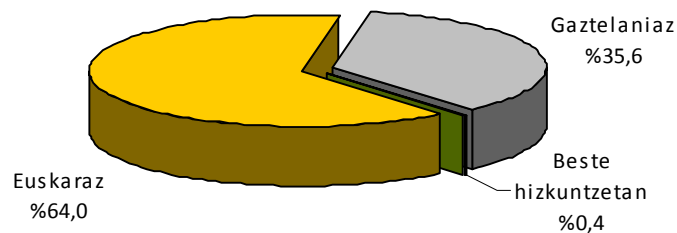
AKATS-TARTEAREN KALKULUA (erabat ausazkoak diren laginketei egozgarria): $\pm 2,2$ koa elkarrizketen lagin osoarentzat, %95,0ko konfiantza mailan, eta $p = 64,0$ izanik (behatutako elkarrizketen artean euskarazkoek osatu duten ehunekoak).

3 ERABILERA OÑATIN, 2011. URTEAN: EMAITZA OROKORRA

3.1 Hamar elkarrizketetatik sei baino gehixeago euskaraz Oñatin

Oñatiko kaleetan entzundako 10 elkarrizketetatik sei baino gehixeago, %64,0 zehatzago esateko, euskaraz izan dira. Gainerakoak gaztelaniaz izan dira nagusiki (%35,6), eta badira beste hizkuntza batzuetan gertatzen direnak ere (%0,4, 2011ko urrian egindako neurketaren arabera).

A. GRAFIKOA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA. OÑATI, 2011 (%)

Iturria: Soziolinguistika Klusterra, Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011.

Horixe da 2011ko udazkenean Oñatiko herrian egindako neurketaren emaitza nagusia. Neurketa nola egin dugun (erabilitako metodoa, alegia) zehatz-mehatz azaldu dugu txosten honetako 2. atalean. Gogora dezagun, besterik gabe, 1.856 elkarrizketa behatu ditugula Oñatin, eta 5.440 lagun izan direla guztira elkarrizketa horietako solaskideak. Ikerketa sozialean erabili ohi diren parametroetan, kopuru handia da hori 11.033 biztanle

dituen herri batentzat¹. Termino estatistikoetan, esan dezakegu euskarazko elkarrizketen %64,0ko datu horri $\pm$ %2,2ko akats-tartea dagokiola, %95,0ko konfiantza mailan, unibertso osoaz hitz egiterakoan². Oinarri sendoa dugu, beraz, herritarren hizkuntza-portaerak deskribatzeko.

1. TAULA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA. OÑATI, 2011

	Kop.	(%)
Euskaraz	3.480	64,0
Gaztelaniaz	1.939	35,6
Beste hizkuntzetan	21	0,4
GUZTIRA	5.440	100,0

Iturria: Soziolinguistika Klusterra, *Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011.*

¹ Iturria: INE, udal-errolda 2011 (urtarrilak 1).

² Hizkuntzen erabileren kale-neurketetarako **Soziolinguistika Klusterrak** berariaz landutako eredu matematikoaren emaitza (ikus <http://www.soziolinguistika.org/eu/lagina/eskaera/kale-erabilera>).

3.2 Erabilerarena testuinguratzeko bi datu garrantzitsu: herritarren hizkuntza-gaitasuna eta hortik espero daitekeen erabilera maila

Ehuneko 64,0koa da, hortaz, euskararen erabilera³ Oñatin. Hori asko den edo gutxi den hausnartzeko, ezinbestekoa iruditzen zaigu, ezer baino lehen, beste bi datu aintzat hartzea: herrian euskaraz hitz egiteko gai direnen kopurua batetik (euskaldunen kopurua, alegia) eta euskaldun kopuru horretatik “espero daitekeen erabilera” bestetik. Oraintxe aurkeztuko ditugu datuok.

Oñatiarren hizkuntza-gaitasuna

EUSTATEk 2006. urtean egindako *Biztanleriaren eta Etxebizitzen Estatistikaren* arabera, hiztunen hiru laurdenak baino gehixeago, %76,7 zehatz esanda, euskaldunak ziren Oñatin⁴. Beste zati batek (%13,0), euskalduna izan gabe, bazuen euskararen nolabaiteko ezagutza bat,

³ Berez, zentzu hertsian, “kale-erabileraz” hitz egin beharko genuke. Azalpena arintzearen, ordea, “erabilera” terminoa erabiliko dugu. Izan ohar hau kontuan txosten osorako.

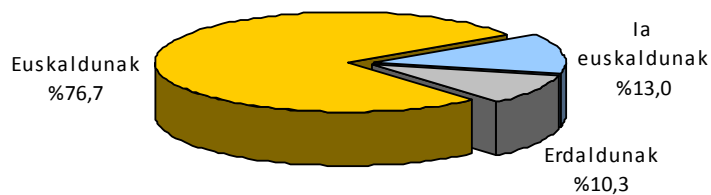
⁴ Kategoría horiek euskararen jakite mailari buruz egiten diren lau galderei (ulertzen duzu?, hitz egiten duzu?, irakurtzen duzu?, eta idazten duzu?) erantzundakoaren arabera lortu dira. Aukeran ematen diren erantzunak (ezer ez, nekez, eta ondo) konbinatuz, zazpi hiztun-kategoria sortzen dira, eta zazpi horiek bilduz, guk aurkeztutako hirurak.

		ULERTU	HITZ EGIN	IRAKURRI	IDATZI
EUSKALDUNAK	ALFABETATUAK	Ondo	Ondo	Ondo	Ondo
	ERDI-ALFABETATUAK	Ondo	Ondo	Nekez	Nekez
	ALFABETATUGABEAK	Ondo	Ondo	Ez	Ez
IA EUSKALDUNAK	ALFABETATUAK	Ondo/ Nekez	Nekez	Ondo/ Nekez	Ondo/ Nekez
	ALFABETATUGABEAK	Ondo/ Nekez	Nekez	Ez	Ez
	PASIBOAK	Ondo/ Nekez	Ez	Ez	Ez
ERDALDUNAK		Ez	Ez	Ez	Ez

ulermen mailan, behintzat, eta gainerako %10,3ak erdaldunak ziren, euskara ulertu ez eta hitz egiten ere batere ez zekitenak. Horiek dira Oñatiko herritarren hizkuntza-gaitasunari buruz argitaratu diren daturik berrienak. 2011n antzeko operazio estatistiko bat egin du EUSTATEk, baina datu horiek ez dira oraindik argitaratu.

B. GRAFIKOA: EUSKARAZKO HIZKUNTZA-GAITASUNA. OÑATI, 2006 (%)

Iturria: EUSTAT, Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Estatistika, 2006.

Espero daitekeen euskararen erabilera

Zer-nolako harremana dago ezagutzaren eta erabileraren artean? Gure kasuan: Oñatin neurtutako erabilera (%64,0 euskaraz) zer da, handia edo txikia da, bertako herritarren artean euskaldunek osatzen duten tartea kontuan hartuta? (esan bezala, %76,7 ziren euskaldunak 2006an).

Galdera horri erantzuten laguntzeko, bere garaian J.L. Alvarez Enparantza *Txillardegik* eredu matematiko bat garatu zuen⁵. Eredu horretan, gune jakin batean dauden euskaldunen proportziotik abiatuta, euskararen erabilerari buruzko kalkulu bat egiten du. Zehazki, zera adierazten du eredu horrek:

⁵ Gaian sakontzeko ikus Alvarez Enparantza, J. L., Txillardegi, 2001, *Hacia una Socio-Lingüística Matemática*. Donostia: Euskal Soziolinguistika Institutua Sortzen; Isasi, X eta Iriarte, A, 2002, *BAT Soziolinguistika aldizkaria*, 54-68 orr.

eremu jakin batean, bertan dauden euskaldun guztiak euskararekiko leial izanez gero (hots, euskalduna euskaldunarekin ahal duen guzti-guztietan euskaraz mintzatuz gero), eta herritarren harremanak guztiz ausazkoak izanez gero (egoera isotropikoa), zenbatekoa izango litzatekeen euskararen erabilera. Kopuru horri “espero daitekeen erabilera” (edo “erabilera isotropikoa”) esan izan zaio; hots, baldintza teoriko horiek betez gero, erabilera zenbatekoa izango litzatekeen. Eta honako formularen bidez kalkulatzen da:

$$P_B = m_B (w_2 e_x^2 + w_3 e_x^3 + w_4 e_x^4)$$

P_B = euskararen erabilera maila
 m_B = euskararekiko leialtasuna
 e_x = elebidunen proportzioa
 w_2 = bikoteen pisua
 w_3 = hirukoteen pisua
 w_4 = laukoteen pisua

Aplika dezagun formula hori Oñatiko errealitatera.

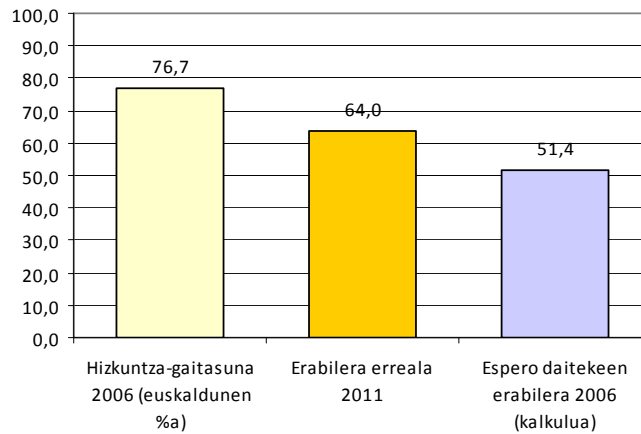
$$P_B = 1,0 * (0,60 \cdot 0,767^2 + 0,22 \cdot 0,767^3 + 0,18 \cdot 0,767^4) = 0,514 = \%51,4$$

Kalkuluak eginda, hortaz, Oñatirako %51,4koa da baldintza horietan “espero daitekeen erabilera”. Hortaz, Oñatiko biztanleen arteko zorizko harreman posibleetan, eta euskaldunek euskaldunekin beti euskaraz jardunez gero, %51,4koa da espero daitekeen euskararen erabilera.

3.3 Euskararen erabilera Oñatin, hizkuntza-gaitasuna eta espero daitekeen erabilera aintzat hartuta

Jar ditzagun taula batean eta irudikatu ditzagun grafiko batean orain arte aipatu ditugun hiru datu nagusi horiek:

C. GRAFIKOA: EUSKARAZKO HIZKUNTZA-GAITASUNA, HORREN ARABERA ESPERO DAITEKEEN ERABILERA ETA EUSKARAREN KALE-ERABILERA ERREALA OÑATIN, 2011 (%)

Iturriak: Soziolinguistika Klusterra, Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011; EUSTAT, Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Estatistika, 2006.

2. TAULA: EUSKARAZKO HIZKUNTZA-GAITASUNA, HORREN ARABERA ESPERO DAITEKEEN ERABILERA ETA EUSKARAREN KALE-ERABILERA ERREALA OÑATIN, 2011

	(%)	Oinarria (kasu kopurua):
Hizkuntza-gaitasuna, 2006 (euskaldunen %a)	76,7	Hiztunak: 10.335
Erabilera erreala, 2011	64,0	Behatutako solaskideak: 5.440
Espero daitekeen erabilera, 2006 (kalkulua)	51,4	Hiztunak: 10.335

Iturriak: Soziolinguistika Klusterra, Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011; EUSTAT, Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Estatistika, 2006.

Taulan eta grafikoan ikus daitekeen bezala, euskararen erabilera apalagoa da Oñatin, ezagutza baino. Zehazki, elebidunen kopuruaren (%76,7) azpitik gelditzen da euskararen erabilera (%64,0). Lehen begiratu batean eman dezake euskara gutxi erabiltzen dela Oñatin, euskaraz hitz egiteko gai direnen kopuruarekin alderatuta, betiere. Baina erabileraren eta ezagutzaren portzentajeak zuzenean alderatzeak ateratzen diren ondorioak, sarri, okerrak izaten dira, ia ezinezkoa baita erabilera- eta

ezagutza-datuak bat etortzea. Kontuan izan behar dugu ia kasu guztietan euskaldunak gaztelaniadunak ere badirela (euskaldun elebakarrak haurren artean soilik topa daitezke), eta hizkuntza bat zein bestea erabil dezaketela. Eta, jakina, euskaraz hitz egiteko gai ez den mintzakidearekin beti hitz egingo dute gaztelaniaz; mintzakide elebidunarekin, berriz, euskaraz edo gaztelaniaz hitz egin ahal izango dute. Beraz, ezinezkoa da euskararen erabilera ezagutzaren mailakoa izatea. Hori horrela izan dadin (erabilera eta ezagutza bat etor daitezzen), bi baldintza bete beharko lirateke: euskaldunek inolako harremanik ez izatea euskaldun ez direnekin, eta euskaldunen artean ere euskara besterik ez erabiltzea. Oro har, normala da bi portzentaje horien artean aldea agertzea, eta Oñati ez da salbuespena.

Aintzat hartzeko beste erreferentzia baldintza isotropikoetan euskaldunek leial jokatzuz gero “espero daitekeen erabilera” dugu. Kopuru hori %51,4koa da Oñatin. Horren argitara, handia da Oñatin euskararen erabilera, erabilera errealak (%64,0) aisa gainditzen baitu baldintza isotropikoetan espero daitekeen erabilera.

Dena den, ezin dugu ahaztu honako hau erreferentzia teorikoa dela eta jakin badakigula harreman-sareak ez direla ausazkoak izaten. Hots, edonork ez duela edonorekin harremanik izaten (harreman gehiago dugu gure ingurukoekin eta adin berekoekin, adibidez, eta herriko zenbaitekin ez dugu inoiz harremanik izaten). Era berean, badakigu euskaldunen leialtasuna ez dela %100ekoa izaten, eta euskara dakitenen arteko elkarrizketak ez direla beti euskaraz izaten.

Horiek guztiak horrela izanik, erabilera erreal “espero zitekeena” baino handiagoa izateak, zeharka, zera adierazi nahiko luke: herriko euskaldunak nahiko trinkoturik bizi direla, eta euren arteko harreman-sarea nahiko bizia eta aberatsa dela. Horrela, egunerokoan euskaldunek erdaldunekin erlazio gutxiago izaki, euskararen erabilera estatistikoki espero den baino handiagoa da. Horretaz gain, euskaldunen leialtasunaren nolabaiteko seinale ere bada datu hori.

4 ERABILERAREN BILAKAERA OÑATIN (1989-2011)

4.1 Euskararen erabilerak gora egin du Oñatin azken 22 urteotan

1989. urtean lehenengoa egin zenetik, hamar ikerketa egin izan dira Oñatin hizkuntzen kale-erabilera neurtzeko. 2007. urtea bitarteko guztiak Laixan Euskara Elkarreak egin zituen, Oñatiko Udalaren eskariz, eta 2011koa Soziolinguistika Klusterrak egin badu ere, metodologia eta diseinu aldetik aurrekoen irizpide beretan oinarrituta egin dugu. Hori dela eta, serie homogenea dugu 1989-2011 aldi osorako⁶.

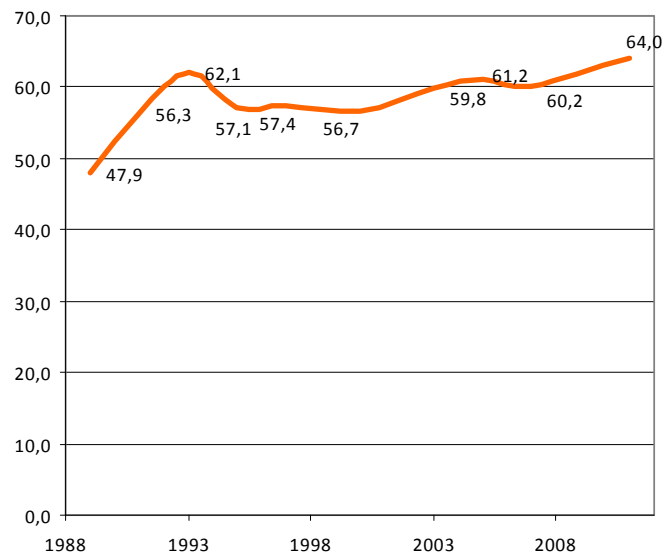
Neurketa horietako guztietako emaitza nagusiak 3. taulan eta D. grafikoan aurkeztu ditugu. Ikus daitekeen bezala, euskararen erabilerak gora egin du Oñatin: %47,9koa zen 1989. urtean, eta %64,0koa da hogeita bi urte geroago. Hizkuntza-portaerak gauek goizera aldatzen ez direla kontuan hartuta, ez da aldaketa txikia azken 22 urteotan Oñatin jazo dena. Aipagarria da, gainera, neurketaz neurketa eskuratu diren datuetan igoera

---

⁶ Diseinu aldetik, aldaketa txikiren bat izan da, egutegiari dagokiona. Horrela esaten da 2007ko txostenean: *“1989an lehenengoa egin zenetik, kale neurketa guztiak sasoi eta baldintza berdinetan egin dira. 2007koa, ordea, garaiz aldatu dugu, ondorio adierazgarriak izan zitezten lortu beharreko gutxieneko laginarekin arazoak baikenituen eguraldiaren eraginez.”* Hala eta guztiz ere, ez dugu uste egutegian egindako aldaketa horrek ondorio garrantzitsurik izango zuenik datuen alderagarritasunari begira, eta serie homogeenaren tratamendua emango diegu guk 1989 eta 2011 bitarteko datu guztiei.

eta jaitsiera txiki batzuk ikusten badira ere (hein batean akats-tarteei egozgarriak izan daitezkeenak), orokorrean atzerakadarik gabeko igoera sendoa marrazten dutela datuek.

D. GRAFIKOA: EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA. OÑATI, 1989-2011 (%)

Iturriak: 1989 eta 2007 bitarteko datuak Oñatiko Udalaren eskariz Laixan Euskara Elkarateak egindako hizkuntza-erabileraren kale-neurketetatik hartu ditugu; 2011ko datua, berriz, Udalaren eskariz Soziolinguistika Klusterrak egindako Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011 ikerketatik.

3. TAULA: EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA. OÑATI, 1989-2011

Oñati	Oinarria (behatutako solaskideak)
(%)	Kop.
1989	47,9 (5.034)
1991	56,3 (2.727)
1993	62,1 (2.427)
1995	57,1 (3.469)
1997	57,4 (3.997)
2000	56,7 (2.927)
2003	59,8 (3.098)
2005	61,2 (2.741)
2007	60,2 (3.057)
2011	64,0 (5.440)

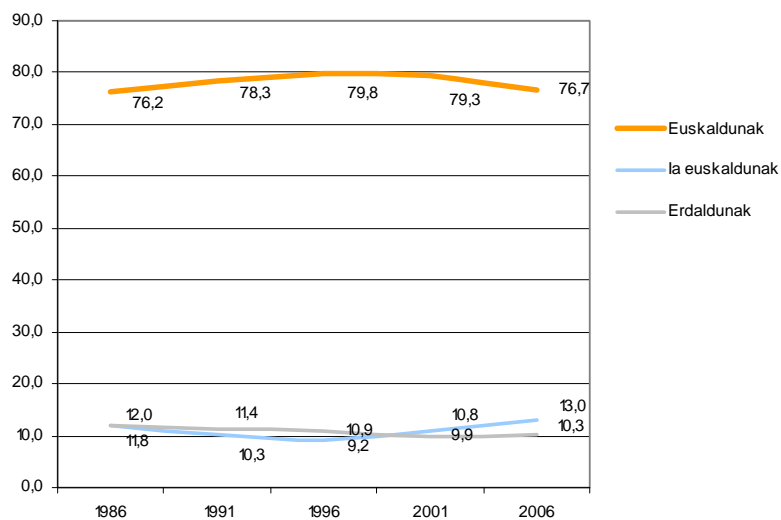
Iturriak: 1989 eta 2007 bitarteko datuak Oñatiko Udalaren eskariz Laixan Euskara Elkarateak egindako hizkuntza-erabileraren kale-neurketetatik hartu ditugu; 2011ko datua, berriz, Udalaren eskariz Soziolinguistika Klusterrak egindako Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011 ikerketatik.

4.2 Erabileraren eta ezagutzaren bilakaerak

Hizkuntza-gaitasunaren bilakaera

Euskara erabiltzeko ezinbesteko baldintza euskaraz jakitea izanik, ikus dezagun zer bilakaera izan den herritarren hizkuntza gaitasunean. Taula eta grafiko honetan aurkezten ditugu herritarren hizkuntza-gaitasunari buruzko datuak, hasi 1986. urtetik eta 2006. urtea bitartekoak.

E. GRAFIKOA: EUSKARAZKO HIZKUNTZA-GAITASUNAREN BILAKAERA. OÑATI, 1986-2006 (%)

Iturria: EUSTAT, Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Zentsuak eta Estatistikak.

Datuak irakurri aurretik, esan behar da seriea ez dela guztiz homogeneoa. Izan ere, 2006ko datuak eskuratzeko jarraitu zen metodologian aldaketa handiak gertatu ziren ordura arteko datu-bilketekin alderatuta. Aurrekoetan ez bezala, 2006koan informazioa biltzeko prozedura zuzenak askoz gutxiago erabili zituzten, eta nagusiki zeharkako iturriez baliatuz, kalkuluetan oinarritutako sistema baten bidez sortu ziren hizkuntza-gaitasunari buruzko datuak. Horregatik, gure ustez, 2006ko datuak ezin dira zuzenean alderatu 2001a bitartekoekin. Hala eta guztiz ere, joera orokorrari antzemateko baliagarriak zaizkigu datu horiek.

Datuon irakurketa argia da: oñatiarren hizkuntza-gaitasunak gora egin zuen, apal bada ere, 1986-1996 tartean, eta euskaldunak %76,2 izatetik %79,8ra igo ziren epe horretan. 1996-2006 tartean, ordea, behera egin zuen euskaldunen ehunekoak, %79,8tik %76,7ra, hain zuzen ere, eta hogei urte lehenagoko maila bertuan geratu zen.

Erdaldun elebazarren kopurua, berriz, %10aren bueltan ageri zaigu epealdi osoan. Ia euskaldunen taldearen pisua ere nahiko egonkor azaltzen zaigu 1986-2006 tartean, %10aren inguruan. Aldaketak izan dira, hortaz, Oñatiko herritarren hizkuntza-gaitasunean, baina oso txikiak. Atal honetan zeri buruz mintzatzen ari garen kontuan hartuta, honelaxe laburbil daiteke bilakaera: euskaldunen kopurua igo egin zen zertxobait 1986-1996 tartean eta jaitsi egin zen pixka bat 1996-2006 tartean.

4. TAULA: EUSKARAZKO HIZKUNTZA-GAITASUNAREN BILAKAERA. OÑATI, 1986-2006 (%)

	1986	1991	1996	2001	2006
	(kop.)	(kop.)	(kop.)	(kop.)	(kop.)
Euskaldunak	8.090	8.238	8.285	8.278	7.922
Ia euskaldunak	1.256	1.086	956	1.127	1.347
Erdaldunak	1.277	1.194	1.136	1.028	1.066
GUZTIAK	10.623	10.518	10.377	10.433	10.335
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Euskaldunak	76,2	78,3	79,8	79,3	76,7
Ia euskaldunak	11,8	10,3	9,2	10,8	13,0
Erdaldunak	12,0	11,4	10,9	9,9	10,3
GUZTIAK	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

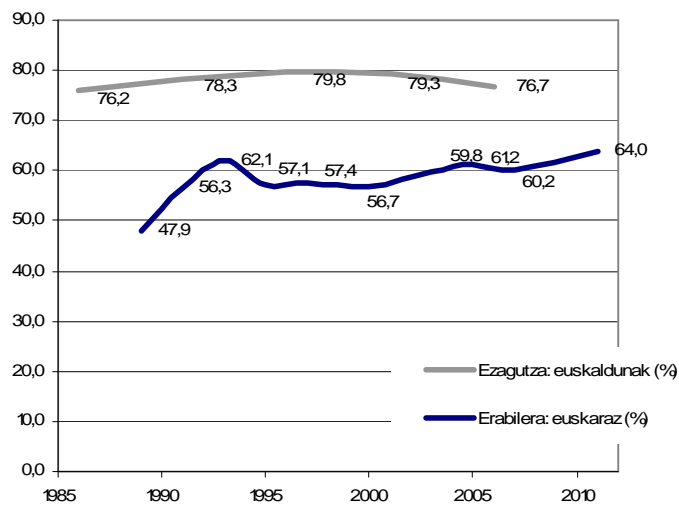
Iturria: EUSTAT, Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Zentsuak eta Estatistikak.

Hizkuntza-gaitasunaren eta euskararen erabilera bilakaera alderatua

Aurkeztu ditugu Oñatin euskararen erabilera eta ezagutza nola aldatu diren adierazten duten datuak. Orain aurkezten dugun grafikoan, bi datu-serie horiek hartu, eta elkarren ondoan jarri ditugu.

F. GRAFIKOA: EUSKARAZ DAKITENEN ETA EUSKARAREN KALE-ERABILERAREN BILAKAERA. OÑATI, 1986-2011 (%)

Iturriak: ezagutzarako, EUSTAT, *Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Zentsuak eta Estatistikak*. Erabileraarako, 1989 eta 2007 bitarteko datuak, Oñatiko Udalaren eskariz Laixan Euskara Elkarateak egindako hizkuntza-erabilera kale-neurketetatik hartu ditugu; 2011ko datua, berriz, Udalaren eskariz Soziolinguistika Klusterrak egindako *Oñatiko hizkuntza-erabilera kale-neurketa, 2011* ikerketatik.

Ezagutza- eta erabilera-datuak batera aztertuta, honako hau iruditzen zaigu aipagarria: ezagutza baino askoz gehiago aldatu da erabilera. Horrela, ezagutza nahiko egonkor azaltzen zaigu (%76-%80 artean) aztertutako epealdi osoan. Erabilera, berriz, askoz gehiago aldatu da, eta lehenago esan bezala, joera orokorrak, zalantzarik gabe, zeinu positiboa du, eta 1988. urtetik aurrera geroz eta euskara gehiago entzun izan da Oñatiko kaleetan. Azpimarratzeko datua da, gainera, 1996tik 2006ra euskaraz dakitenen kopurua pixka bata jaitsi zen arren (%79,8tik %76,7ra), erabilera gora egin zuela tarte horretan bertan: urte zehatz horietarako daturik ez dugun arren, hurbileneko datuak hartuta, ikusten da euskararen erabilera igo egin zela 1995-1997ko %57 ingurutik 2005-2006ko %60,5 ingurura. Hortik aurrerako

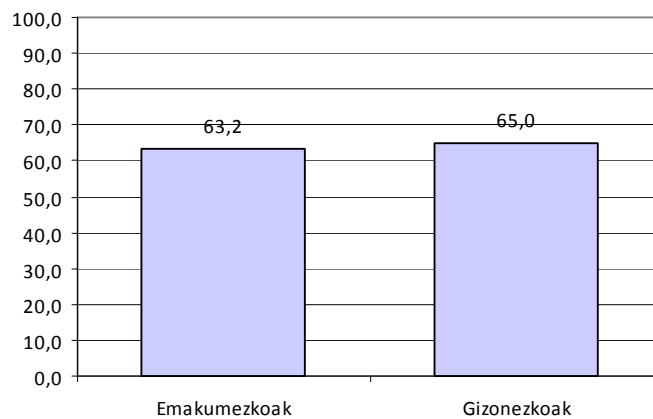
erabilera-datuak testuinguratzeko, 2011ko ezagutza-datuak argitaratu zain egon beharko dugu.

5 HIZTUNEN EZAUGARRIEN ARABERAKO DATUAK

5.1 Sexuaren araberako emaitzak

Ez dago alde handirik gizonezkoen eta emakumezkoen hizkuntza-portaeren artean. 2011ko datuetan, ez da bi puntutara iristen aldea, eta ezin esan daiteke, hortaz, esanguratsua denik.

G. GRAFIKOA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, SEXUAREN ARABERA. OÑATI, 2011
 (EUSKARAZ, %)

Iturria: Soziolinguistika Klusterra, Oñatiko hizkuntza-erabilera kale-neurketa, 2011.

5. TAULA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, SEXUAREN ARABERA. OÑATI, 2011

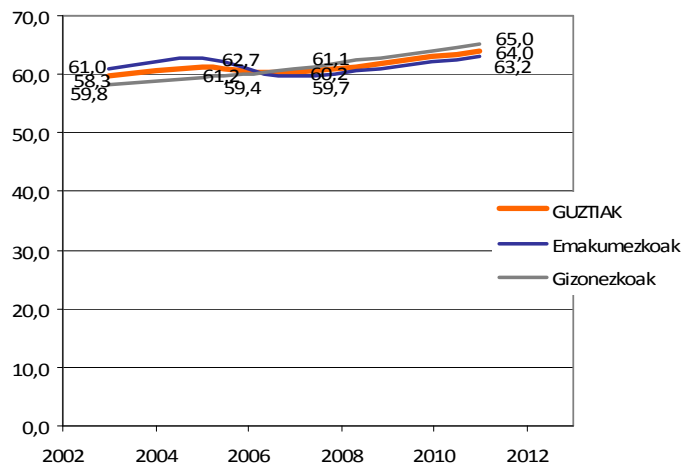
	GUZTIAK	Emakumezkoak	Gizonezkoak
Euskaraz	64,0	63,2	65,0
Gaztelaniaz	35,6	36,3	34,8
Beste hizkuntzetan	0,4	0,5	0,2
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0
Oinarria (behatutako solaskideak)	(5.440)	(3.104)	(2.336)

Iturria: Soziolinguistika Klusterra, Oñatiko hizkuntza-erabilera kale-neurketa, 2011.

5.2 Sexuaren araberako bilakaera

Sexuaren araberako bilakaera-datuak hainbat aldaketa eta joera txiki marrazten dituzte. Horrela, 2003. eta 2005. urteetako neurketetan euskara gehixeago entzun zitzairen emakumezkoen, eta 2007 eta 2011koetan gizonezkoen. Aldeak, hala ere, ez dira esanguratsuak, eta akats-tartearen barruan sartzen dira.

H. GRAFIKOA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, SEXUAREN ARABERA. OÑATI, 2003-2011 (EUSKARAZ, %)

Iturriak: 2003 eta 2007 bitarteko datuak Oñatiko Udalaren eskariz Laixan Euskara Elkarateak egindako hizkuntza-erabileraren kale-neurketetatik hartu ditugu; 2011ko datua, berriz, Udalaren eskariz Soziolinguistika Klusterrak egindako Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011 ikerketatik.

6. TAULA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, SEXUAREN ARABERA. OÑATI, 2003-2011 (EUSKARAZ, %)

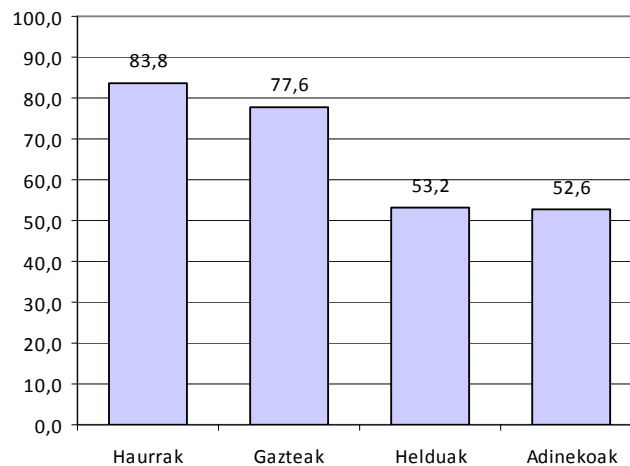
	GUZTIAK	Emakumezkoak	Gizonezkoak
2003	59,8	61,0	58,3
2005	61,2	62,7	59,4
2007	60,2	59,7	61,1
2011	64,0	63,2	65,0

Iturriak: 2003 eta 2007 bitarteko datuak Oñatiko Udalaren eskariz Laixan Euskara Elkarateak egindako hizkuntza-erabileraren kale-neurketetatik hartu ditugu; 2011ko datua, berriz, Udalaren eskariz Soziolinguistika Klusterrak egindako Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011 ikerketatik.

5.3 Adinaren araberako emaitzak

Alde esanguratsuak antzematen dira hizkuntza-portaera adinaren arabera aztertuz gero. Haurrak (2-14 urte) eta gazteak (15-24 urte) dira euskara gehien erabiltzen dutenak, %83,8 eta %77,6, hurrenez hurren, 2011ko neurketako datuen arabera. Helduek (25-64 urte) eta adinekoek (65 urtetik gorakoak), berriz, gutxiago erabiltzen dute euskara: helduen %53,2 entzun ditugu euskaraz eta adinekoen %52,6.

I. GRAFIKOA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, ADINAREN ARABERA. OÑATI, 2011 (EUSKARAZ, %)

Iturria: Soziolinguistika Klusterra, Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011.

7. TAULA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, ADINAREN ARABERA. OÑATI, 2011

	GUZTIAK	Haurrak	Gazteak	Helduak	Adinekoak
Euskaraz	64,0	83,8	77,6	53,2	52,6
Gaztelaniaz	35,6	15,9	21,2	46,5	47,0
Beste hizkuntzetan	0,4	0,3	1,2	0,3	0,4
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Oinarria (behatutako solaskideak)	(5.440)	(1.527)	(510)	(2.355)	(1.048)

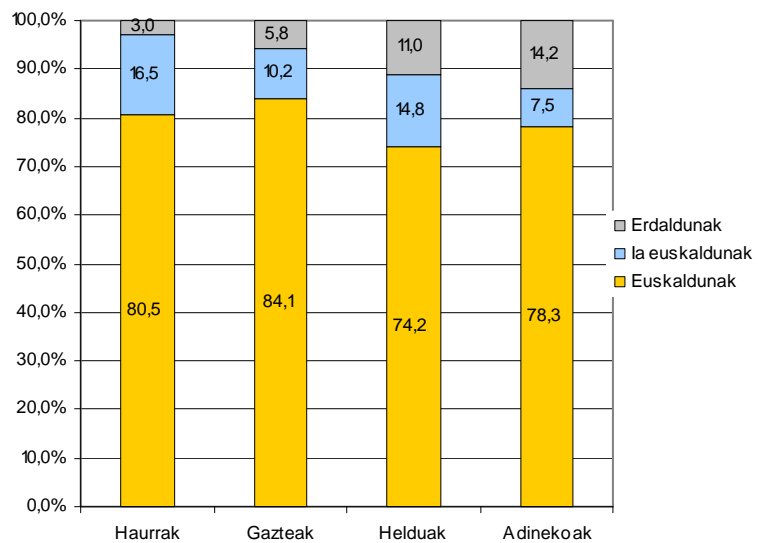
Iturria: Soziolinguistika Klusterra, Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011.

Adinaren araberako hizkuntza-portaera hori bat dator, oro har, Euskal Herri osoan gaur egun antzematen denarekin: haurrek erabiltzen dute gehien euskara, ondoren gazteek, gero helduek eta, azkenik, adinekoek. Oñatiko datuak ikusita, honakoa ideia hau nagusitzen da: haur eta gazteek dezente

gehiago darabiltela euskara, helduek eta adinekoek baino. Esan beharrik ez dago, belaunaldi berriak etorkizunaren aitzindari eta aurrerapen diren heinean, Oñatiko banaketa (eta Euskal Herrikoa) oso egokiak direla euskara berreskuratzeko.

Euskal Herriaren kasuan, adinka ageri den erabilerak zerikusi zuzena du batzuen eta besteen hizkuntza-gaitasunarekin, belaunaldi berriak baitira euskaldunenak Euskal Herriko zonalde askotan. Oñatiko kasua bestelakoa da. Haur eta gazteen artean gehixeago dira euskaldunak, helduen eta adinekoen artean baino, baina aldeak txikiak dira, eta ez dute inolaz ere azaltzen erabileran antzemandako aldea. Bestela esanda, proportzioan, euskara gehiago erabiltzen dute Oñatiko haurrek eta gazteek, bertako helduek eta adinekoek baino.

J. GRAFIKOA: EUSKARAZKO HIZKUNTZA-GAITASUNA, ADINAREN ARABERA. OÑATI, 2006 (%)

Iturria: EUSTAT, Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Estatistika, 2006.

8. TAULA: EUSKARAZKO HIZKUNTZA-GAITASUNA, ADINAREN ARABERA. OÑATI, 2006

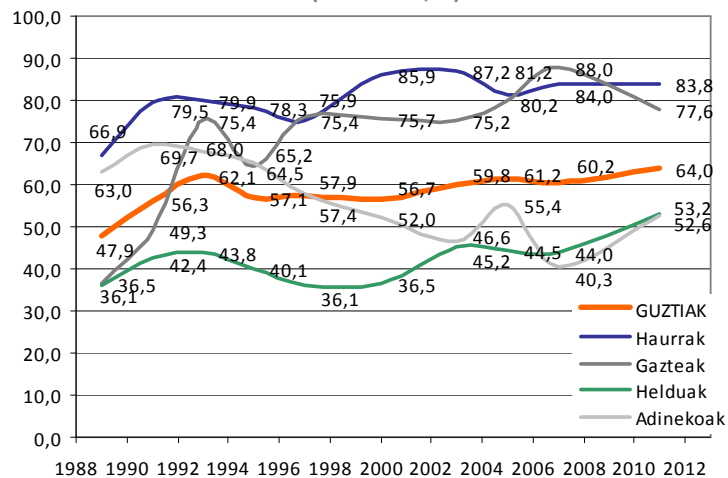
	GUZTIAK	Haurrak	Gazteak	Helduak	Adinekoak
	(kop.)	(kop.)	(kop.)	(kop.)	(kop.)
Euskaldunak	7.922	852	859	4.538	1.673
Ia euskaldunak	1.347	175	104	907	161
Erdaldunak	1.066	32	59	672	303
GUZTIAK	10.335	1.059	1.022	6.117	2.137
	(%)	(%)	(%)	(%)	(%)
Euskaldunak	76,7	80,5	84,1	74,2	78,3
Ia euskaldunak	13,0	16,5	10,2	14,8	7,5
Erdaldunak	10,3	3,0	5,8	11,0	14,2
GUZTIAK	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Iturria: EUSTAT, Biztanleriaren eta Etxebizitzaren Estatistika, 2006.

5.4 Adinaren araberako erabileraren bilakaera

1988tik aurrera Oñatin egindako kale-neurketa guztiek datu ugari utzi dizkigute adinaren araberako euskararen erabilerak izan duen bilakaera aztertzeko. Hasteko, azken bi neurketak alderatuta ikus dezakegu euskararen kale-erabilerak, aldaketarik gabe, gailurrean jarraitzen duela haurren artean (ezagutza maila bera ere gaindituta), eta euskararen erabilerak gora egin duela helduen eta adinekoen artean. Helduen kasuan, neurketak egiten hasi zirenetik lehen aldiz, gehiago dira euskaraz entzundakoak, erdaraz entzundakoak baino. Adinekoen kasuan, aipagarria da euskararen igoera handia: %40,3tik %52,6ra igo da adinekoen artean euskararen kale-erabilera. Gazteen artean, azkenik, behera egin du euskararen erabilerak: %88,0koa zen 2007an eta %77,6koa izan da 2011n. Beherako joera esanguratsua izanda ere, esan beharra dago 2007ko kopuru hori bereziki handia zela, Oñatiko gazteen artean euskaldunek osatzen zuten ehunekoak ere erraz gainditzen baitzuen. Esan dezagun, halaber, 2011. urteko %77,6ko kopuru hori oso handia dela, gazteen ezagutza maila aintzat hartuta. Eta esan dezagun, azkenik, gazteen erabilerak erraz gainditzen dituela helduen eta adinekoen erabilera mailak.

K. GRAFIKOA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, ADINAREN ARABERA. OÑATI, 1989-2011 (EUSKARAZ, %)

Iturriak: 1989 eta 2007 bitarteko datuak Oñatiko Udalaren eskariz Laixan Euskara Elkarteak egindako hizkuntza-erabileraren kale-neurketetatik hartu ditugu; 2011ko datua, berriz, Udalaren eskariz Soziolinguistika Klusterrak egindako Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011 ikerketatik.

Bilakaera horri ikuspegi zabalagoz begiratuta, eta azken mende laurdeneko bilakaerari erreparatuz, honako joera hauek antzematen dira adin-tarteetan:

- Haurren artean, euskararen erabilera epealdi osoan egon da batez bestekoaren oso gainetik. Horretaz gain, joera orokorra goranzkoa da: 1988. urtean %66,9koa izan zen haurren erabilera, eta %75etik gora ibili zen 90eko hamarkada osoan. 2000tik aurrerako neurketa guztietan, azkenik, %80a gainditu du euskararen erabilerak haurren artean. Kopuru handia oso, Oñatiko haurren ezagutza maila (%80,5 ziren euskaldunak 2006. urtean) kontuan izanda.
- Gazteen bilakaera izan da guztietan indartsuena eta positiboena. Gorabeherak gorabehera, goranzko joera argia izan du euskararen erabilerak gazteen artean, 1989ko %36,5etik hasi eta 2011ko %77,6rainokoa.
- Helduen erabilerak ere dezente egin du gora azken 23 urteotan, 1989ko %36,1etik 2011ko %53,2raino.

9. TAULA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, ADINAREN ARABERA. OÑATI, 1989-2011
 (EUSKARAZ, %)

	GUZTIAK	Haurrak	Gazteak	Helduak	Adinekoak
1989	47,9	66,9	36,5	36,1	63,0
1991	56,3	79,5	49,3	42,4	69,7
1993	62,1	79,9	75,4	43,8	68,0
1995	57,1	78,3	64,5	40,1	65,2
1997	57,4	75,4	75,9	36,1	57,9
2000	56,7	85,9	75,7	36,5	52,0
2003	59,8	87,2	75,2	45,2	46,6
2005	61,2	81,2	80,2	44,5	55,4
2007	60,2	84,0	88,0	44,0	40,3
2011	64,0	83,8	77,6	53,2	52,6

Iturriak: 1989 eta 2007 bitarteko datuak Oñatiko Udalaren eskariz Laixan Euskara Elkarteak egindako hizkuntza-erabileraren kale-neurketetatik hartu ditugu; 2011ko datua, berriz, Udalaren eskariz Soziolinguistika Klusterrak egindako Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011 ikerketatik.

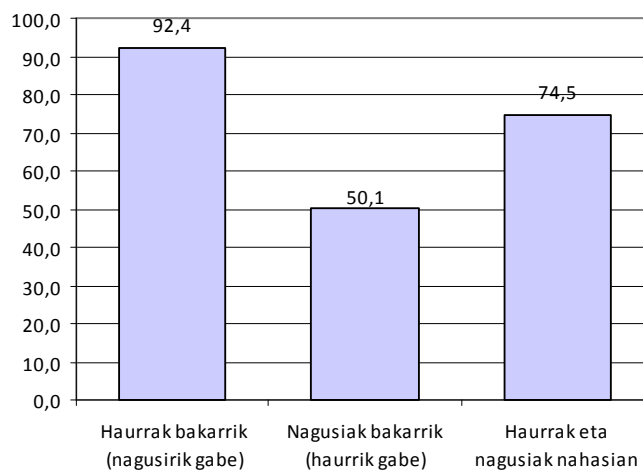
- Adinekoen erabileraren bilakaera orokorrak aurkako joera erakusten du, eta jaitsi egin da euskararen erabilera: %63,0koa zen 1989an eta %52,6koa izan da 2011n. Hala ere, etorkizuneko neurketek esango dute beheranzko joera hori sendoa den, edo 2007. urtetik 2011.

urtera euskararen erabileran izandako igoerak joera berria markatu,
eta beheranzko joera orokor hori iraultzen hasi ote den.

5.5 Euskararen erabilera eta haurren presentzia

Nola aldatzen da hizkuntzen erabilera solas-taldea era batekoa edo bestekoa izan? Zehazki, haurrak eta nagusiak (gazte, heldu zein adindu) elkarrekin nahasian aritu edo ez, horrek ba al du eraginik hizkuntza baten edo bestearen aldeko hautuan? Galdera horiei erantzuten laguntzeko informazioa aurkezten dugu honako grafiko eta taula hauetan.

L. GRAFIKOA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, SOLAS-TALDEAREN OSAERAREN ARABERA. OÑATI, 2011 (EUSKARAZ, %)

Iturria: Soziolinguistika Klusterra, Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011.

Datuak ikuspegi horretatik aztertuta, argi geratzen da zein den joera nagusia: hizkuntza-portaerak aldatu egiten dira solas-taldearen osakeraren arabera. Zehazki, nagusiek, euren artean ari direnean (haurrik gabe), askoz ere gutxiago erabiltzen dute euskara, hurrekin ari direnean baino. Horrela, nagusien arteko kale-elkarrizketen erdiak soilik dira euskarazkoak (%50,1). Hurrekin ari direnean, berriz, %74,5era igotzen da kopuru hori (mintzo dena nagusia bera denean, %67,9koa da erabilera).

Haurren kasuan, berriz, aurkako joera antzematen da: gehiago egiten dute euskaraz euren artean soilik ari direnean (%92,4), nagusiekin ari direnean baino (%74,5).

10. TAULA: HIZKUNTZEN KALE-ERABILERA, SOLAS-TALDEAREN OSAERAREN ARABERA. OÑATI, 2011

	GUZTIAK	Haurrak bakarrik (nagusirik gabe)	Nagusiak bakarrik (haurrik gabe)	Haurrak eta nagusiak nahasian	Nagusia hitz egiten	Haurra hitz egiten
Euskaraz	64,0	92,4	50,1	74,5	67,9	79,6
Gaztelaniaz	35,6	7,6	49,5	25,1	32,1	19,8
Beste hizkuntzetan	0,4	-	0,5	0,4	-	0,6
GUZTIRA	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Oinarria (behatutako solaskideak)	(5.440)	(694)	(2.853)	(1.893)	(816)	(1.077)

Iturria: Soziolinguistika Klusterra, Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011.

Laburtuz, beraz, haurrek gehiago egiten dute euskaraz euren artean daudenean, eta nagusiek, berriz, gehiago erabiltzen dute euskara haurrekin daudenean, nagusi artean soilik daudenean baino.

6 DATU NAGUSIEN IRAKURKETA (LABURPENA)

Hona hemen 2011. urteko udazkenean, **Oñatiko Udalaren** eskariz, **Soziolinguistika Klusterrak** egindako *Oñatiko hizkuntza-erabileraren kale-neurketa, 2011* ikerketaren ondorio nagusiak:

- Gure behaketaren arabera, %64,0koa izan da Oñatin euskararen erabilera. Elkarrizketa gehienak, hortaz, euskaraz izan dira. Gainerakoak gaztelaniaz (%35,6) edo beste hizkuntza batzuetan (%0,4) izan dira.
- Bilakaerari dagokionez, gora egin du euskararen erabilerak Oñatin azken 22 urteotan: %47,9koa zen euskararen kale-erabilera 1989. urtean, eta %64,0koa izan da 2011n.
- Alde esanguratsuak antzematen dira hizkuntza-portaera adinaren arabera aztertuz gero. Haurrak (2-14 urte) eta gazteak (15-24 urte) dira euskara gehien erabiltzen dutenak, %83,8 eta %77,6, hurrenez hurren. Helduek (25-64 urte) eta adinekoek (65 urtetik gorakoak), berriz, gutxiago erabiltzen dute euskara: helduen %53,2 entzun ditugu euskaraz eta adinekoen %52,6. Azpimarratzeko modukoa iruditzen zaigu haurretan eta gazteetan ezagutza mailatik hurbil edo maila hori gaindituz agertzen zaigula erabilera. Hots, nolabait esateko, gazteek eta hurrek daukaten ezagutza mailarekin, ez dela posible erabilera handiagorik.
- 2007ko neurketatik hona, haurren erabilerak gailurrean jarraitzen du, eta asko igo da helduen eta adinekoen erabilera. Gazteenak

behera egin duen arren, oraindik ere handia da gazteen erabilera-tasa, bai helduen erabilerarekin alderatzen badugu, eta bai gazteen hizkuntza-gaitasuna zenbatekoa den aintzat hartzen badugu.

- Azken mende laurdenean izan den bilakaera aztertuta, haurren, gazteen eta helduen bilakaera positiboa aipatu beharra dago, hiru talde horietan igo egin baita euskararen erabilera. Adinekoen artean aurkako joera antzematen da, nahiz eta azken neurketatik hona euskararen erabilerak gora egin duen horien artean ere.
- 2011ko neurketaren arabera, hurrek gehiago egiten dute euskaraz euren artean daudenean, nagusiekin daudenean baino. Nagusiek, aitzitik, gehiago egiten dute hurrekin daudenean, euren artean haurrik ez dagoenean baino.